

MARIJIN TRSAT

Cerkev Blažene Device Marije na Trsatu

*Nad Mestom, na skali, sidro in svetilnik:
prošnja v neurju, Ti si nam rešitev.
Vedno za nas moliš milost svojega Sina,
Tvoj Kvarner blešči se v bronu zvonov
Salve Regina!*

Biblioteka
TURIZEM IN DEDIŠČINA

Številka 70

ISBN 978-953-215-560-0

Uredništvo
Ana Ivelja-Dalmatin
Mato Njavro
Maja Perišin
Iva Vranješ
Marija Vranješ

Glavni urednik
Mato Njavro

Odgovorna urednica
Ana Ivelja-Dalmatin

Fotografije
Petar Fabijan, Foto Luigi, Opatija, Renco Kosinožić
Arhiv frančiškanski samostan na Trsatu

Založba
 Turistička naklada d.o.o., Zagreb
Frančiškanski samostan na Trsatu

Za založbo
Marija Vranješ
fra Lucije Jagec

© Copyright by Turistička naklada d.o.o., Zagreb

Fotoliti
O_TISAK, Zagreb

Tisk
PRINTERA, Zagreb

MARIJIN TRSAT

Relief Marije Trsatske v kapeli sveč

Besedilo

MARIJAN BRADANOVIĆ
fra EMANUEL HOŠKO

Prevedla

Ivanka Filipan

Zagreb, 2009

Trsat s Svetiščem Marije Trsatske, najstarejšim hrvaškim marijanskim svetiščem

MARIJIN TRSAT

*Dragi obiskovalci
Marijinega Trsata!*

Veselim se velikemu številu zasebnih in organiziranih romanj v Trsatsko svetišče, saj vem, da ljudi ni potrebno posebej nagovarjati na romanje k Mariji Trsatski. Reška nadškofija ima prav tako svoje posebno romanje v to Svetišče, ki je

največje duhovno središče v mestu Reki in reški Nadškofiji. Največje ni samo po številu romarjev, ampak tudi po duhovnosti, ki se čuti na tem mestu. To je izvirna marijanska duhovnost, prežeta s frančiškansko enostavnostjo, z evangelijsko humanostjo in tankočutnostjo. V prihodnosti bo vse večja težnja po

resničnem življenju po evangeliju na primeru sv. Frančiška, kar bo vključevalo tudi vse večjo potrebo po oazah miru in osvežitve, kakršno je Trsatsko svetišče. Verniki, pa tudi tisti, ki se tako ne počutijo, prav na ta način danes doživljajo to Svetišče, zato radi prihajajo sem in se vračajo sveži, radostni in umirjeni.

Dolga je zgodovina Trsatskega svetišča – traja že sedem stoletij. V

tej dolgi preteklosti se je na Trsatu veliko dogajalo in zgodilo, kar se je vtkalo v zgodovino tega kraja, pravzaprav v zgodovino Cerkve in Domovine. Pozabiti ne bi smeli ničesar, kar se je zgodilo na tem mestu. Najpomembneje pa je vendarle danes razumeti tradicijo o povezanosti Trsata z Nazaretom, saj iz te predaje sledi povezanost vsakega obiskovalca Marijinega Trsata, predvsem romarja, s sveto nazaretsko družino Jezusa, Marije in Jožefa. To družino, zaradi njene predanosti Bogu in medsebojne ljubezni njenih članov, Cerkev ponuja kot vzor krščanskim družinam. Na reškem cerkvenem območju t.j. v metropoliji, škofje še posebno pozornost namenjajo pastoralu družine. Začetek te iniciative pa je bil ravno na Trsatu oktobra leta 2001, v času metropolitskega romanja s poudarkom na družinski tematiki. To pomeni, da so škofje te metropolije prepoznali Trsatsko svetišče kot družinsko svetišče ter da ga kot takšnega moramo tudi mi razumeti. Upamo, da se bo v prihodnosti to še bolj izpostavilo, k čemur lahko pripomore tudi uprava Svetišča s svojimi predlogi in programi. Pozdravljam in podpiram vse napore, ki omogočajo, da se krščansko sporočilo prenaša in razširja z modernimi sredstvi obveščanja. Tudi sodobna Cerkev to podpira.

Vesel sem, da se bo Trsatsko svetišče predstavilo v tej novi monografiji najprej v hrvaščini, potem pa še v drugih jezikih. Prepričan sem, da bo monografija približala številnim obiskovalcem vsebino Trsatskega svetišča, njegovo zgodovino, kulturna bogastva, predvsem pa njegovo duhovnost. Z drugimi besedami, to monografijo vidim v službi Svetišča, dogajanj v njem in programov, zato mislim, da je bila še kako potrebna. Priporočam jo obiskovalcem Trsata, da se z njo v roki sprehodijo po Svetišču in jo ohranijo kot spomin, v

katerega lahko večkrat pogledajo in podoživijo svoje vtise. Obiskovalcem Trsatskega svetišča iz srca želim, da kmalu doživijo Božji dar novega upanja. In ko si ogledujejo cerkev, kapelo zaobljubnih darov, samostan in samostansko dvorišče, naj se pred njihovimi očmi obračajo strani zgodovine in promovirajo dela, ki izzivajo občutek lepote in občudovanja. Predvsem pa želim vsem, da sočasno doživijo resnico Trsata kot oaze miru in osvežitve.

Ivan Devčić,
reški nadškof

Impozantni glavni oltar Trsatskega svetišča

Kopija trsatske ikone Matere Božje z Detetom, XVIII. stol., samostanska zakladnica

SVETIŠČE BLAŽENE DEVICE MARIJE, MARIJE TRSATSKE

Marijin Trsat je poseben zgodovinski, verski, kulturni in graditeljski sklop, ki ga sestavljata Svetišče Marije Trsatske in frančiškanski samostan, kraj čuvarjev tega Svetišča. Seveda je srčika tega sklopa Svetišče Matere Božje, ki je žarišče privlačnosti Marijinega Trsata v preteklosti in sedanjosti. To je družinsko svetišče, saj so njegovi začetki povezani s tradicijo o postanku Marijine hiške na Trsatu (1291-1294) pred prispejem v Loreto. Loreto je zaradi tega tudi sestrinsko svetišče Trsata, ki ne nosi zaman naziva Hrvaški Nazaret. Že zdavnaj je tudi najpopularnejše Svetišče pomorščakov Kvarner-

skega zaliva in duhovno središče zahodne Hrvaške. Čeprav ima svojo predfranciškansko zgodovino, ki jo je težko natančno ločiti od legende, ga je bistveno oblikovalo stoletno služenje frančiskanov, ki so mu dali noto izvirne moči frančiškanske pobožnosti sprejemljive za široke množice. Trsatki frančiškanski samostan je najbolj znan na območju zahodne Hrvaške. Pozornosti ne pleni s svojo dovršenostjo uporabe ali ohranjenostjo graditeljskih značilnosti iz časa, v katerem je nastal, ampak z uresničitvijo svoje zgodovinske naloge. Svetišče Matere Božje na Trsatu ne spada med

Mati Božja Loretska

najlepše ohranjene cerkvene stavbe med graditeljskimi stvaritvami v mestu Reki, saj so nekatere druge zamišljene kot konkurenca trsatskemu graditeljskemu sklopu v nekaterih detajlih lepše, vendar pa jih s svojo slavo daleč naokrog vse prekaša. Pred opisom Trsatskega svetišča je potrebno pogledati zapise o njego-

vih začetkih. Verjetno na hrvaških otokih ne obstaja družina, v kateri se ne omenja Svetišče Marije Trsatske. Od kod in v čem je privlačnost Trsata? Angel je to povedal v pozdravu Mariji, ko jo je imenoval "milosti polna". Kar pomeni: polna Boga, blizu Boga, izpolnjena z Božjo močjo. Povedano drugače, v Marijini bližini doživljamo Božjo bližino, saj je ona blizu tako Bogu kot nam. Ona nam pomaga, da preko nje postanemo bližji Bogu, zato so njena svetišča kraji Božje bližine, kraji, kjer to Božjo bližino začutimo...Zato v Marijanskih svetiščih, tudi tukaj na Trsatu, doživljamo varnost, saj je Bog ta, ki je z nami, on vodi našo zgodovino, naše življenje, naš narod, on je opora vsemu, kar se dogaja, zato smo ob njem vedno varni.

Kardinal Josip Bozanić,
zagrebški nadškof

Blagoslov Pastoralnega centra

POSKUS ZGODOVINSKE REKONSTRUKCIJE ZAČETKOV TRSATSKEGA SVETIŠČA

Po legendi se je 10. maja 1291 na planoti, na kateri danes stoji frančiškanski samostan, pojavila Nazaretska hiška, tista, v kateri je živel Blažena Devica Marija in v kateri se je zgodilo Oznanjenje in utelešenje Kristusovo. Na Trsat so jo iz Nazareta prenesli angeli. Na tem mestu je ostala do 10. decembra 1294, ko so jo angeli prenesli v Loreto blizu Ancone, kjer stoji še danes. Racionalna interpretacija legende nam ponuja zapleteno zgodbo, ki je v nekaterih segmentih tudi znanstveno preverjena. Nazaretska hiška je bila že v apostolskem času spremenjena v Svetišče, ki je porušeno v času arabske invazije, vendar so ga križarji obnovili v XIII. stoletju. V času Križarskih vojn je bila razširjena navada prenosa (zlobni jeziki bi za nekatere primere uporabili tudi drugi pojem) relikvij iz Svete zemlje. Med križarji so v tem prednjačili redovniki, posebej znan vojaški red vitezov - templjarjev. V srednjeveški interpretaciji so se redovniki, ki so posredovali v reševanju relikvij, pogosto poistovetili z angeli. Prav tako je prav leta 1291 padla Accra, zadnje križarsko oporišče v Sveti zemlji. Relikvijo svete hiše, t.j. "sveto kamenje iz hiše naše Mater", najdemo tega istega leta 1294

na spisku dote Margerite Angeli, hčerke epirskega despota Nicefora, ko se je poročila s Filipom II. Anžuvincem, (D'Anjou, lat. 'De Angelis, kar zopet spominja na angele). Anžuvinci, napuljski vladarji,

*Ilustracija iz znanega
Glaviničevega dela Historia
Tersattana iz XVII. stol.*

Angeli prinašajo Nazaretsko hiško na Trsat, ilustracija iz Historie Tersattane

prav v tem času bogato obdarujejo hrvaške kraje, samo da bi dobili prednost v boju za ogrsko-hrvaški prestol. Posebej jih privlačijo primorski kraji, kot braniki notranjosti, ki je bila bolj naklonjena konkurentnim Arpadovičem. Hrvaški fevdalci so podpirali Anžuvince,

samo da bi zavrlili naglo naraščanje beneškega vpliva, takšen razplet pa je odgovarjal tudi Rimu. Frankopani, fevdalni gospodarji regije, so bili zavezniki Anžuvincev v boju za hrvaško-ogrski prestol. Vloga Frankopanov je bila nesporno ključna v genezi in v nadaljnji popularizaciji kulta Trsatske Marije. Verjetno so imeli velik vpliv v akcijah, ki so bile predhodnice pojavu kulta na Trsatu, vendar le te še niso natančneje pojasnjene. Najvarnejšo komunikacijo Levanta in Evrope je predstavljala pomorska pot, ki je vodila prav po razčlenjeni, ugodni za plovbo, vzhodni obali Jadrana. Ancona, ob kateri leži Loreto, je bila glavna papeška luka, pa tudi najpomembnejše pristanišče v povezavi obeh obal Jadrana. Tu so živeli tudi hrvaški izseljenci, še posebej okrepljeni v XV. stoletju s prilivom beguncev pred turškimi osvajanji. Končno pa tudi arheološka raziskovanja na hiši Matere Božje v Loretu potrjujejo indicije o preseljevanju in o križarjih.

Ilustracija Marije Trsatske iz Historie Tersattane

PROČELJE CERKVE IN SAMOSTANA

Na današnji cerkvi se prepletajo različni slogi in zgodovinska obdobja. Pročelje je čudovita mešanica kronološke slojevitosti, slogovnih zapoznelosti, oziranj na slavno preteklost ter za te kraje karakterističnega previdnega pristopa k obnovam. Najpravilneje bi ga lahko okarakterizirali kot bidermajerskega, saj dokaj dobro odraža duh tega obdobja afirmacije narodnega ozaveščanja in meščanskega okusa. Napravljeno je v času zadnje dozidave cerkve leta 1824. Krajevni graditelj Jakov Matković ga je tedaj zgradil v še vedno živi

baročni tradiciji. Enak vtis pušča tudi povišani zatrep pročelja z valovitimi linijami. V pročelje zvonika je mojster spretno vgradil staro okno okrašeno z natančno izdelanim poznogotskim okrasnim motivom vrvi. Aktualni klasicistični slog je viden samo v razčlenitvi pročelja s pilastri s kompozitnimi kapiteli. Plitki vegetabilni ornament ni modeliran, ampak je izdolben v ometu. S svojo simetričnostjo z vhodom v samostan pročelje varljivo sugerira triladijsko notranjost. Za bočne vhode v severno ladjo in v samostan so uporabljeni

Cerkev Marije Trsatske, sklad različnih slogov in zgodovinskih obdobj

Bidermajersko pročelje cerkve Marije Trsatske

stari portali iz XVII. stoletja. Le ti imajo zaradi slogovne zapoznelosti visokorenesančni-maniristični pridih. Podboj desnega bočnega portala je okrašen z levi, ki lo-mijo kruh in z enim od grbov Frankopanov, fevdalnih gospodarjev Trsata, utemeljiteljev in največjih donatorjev samostana. Motiv šesterokrake

Frančiškanski grb

zvezde, ki se pojavlja kar nekajkrat v okrasu pročelja, je pravzaprav prikaz izvirnega grba Frankopanov. S tem je bidermajerska obnova Trsatskega svetišča, kakor tudi nekaterih bližnjih stavb, v nacionalnih

okvirih zelo zgođen primer izražanja bujenja narodne zavesti skozi graditeljstvo.

Zatrej desnega bočnega portala

NOTRANJOST CERKVE

Za nosilce današnjega kora, pod katerimi je vhod v cerkev, so sekundarno v prvi polovici XIX. stoletja uporabljeni gotski stebri. Po vstopu v cerkev presenečeni vidimo samo dve ladji, prvotno in levo, nastalo z baročnim združenjem nekdanjih bočnih kapel. Čeprav so Frankopani, fevdalni gospodarji Trsata, prvo cerkev na tem mestu verjetno zgradili že ob koncu XIII. stoletja, najzgodnejši deli današnje cerkve izhajajo iz

XV. stoletja. Takrat je knez Martin Frankopan z dovoljenjem papeža Nikola V. začel graditi novo cerkev in samostan in leta 1453 pripeljal frančiškane iz Bosne, iz tako imenovanega Bosanskega vikariata. Martinova cerkev je bila tipična poznogotska enoladijska (dvoranska) cerkev s pravokotnim svetiščem.

Njeni ostanki in del notranjosti so še danes ohranjeni v nižjih delih zidovja Svetišča in cerkve na delu

Razkošna notranjost trsatske bazilike

Oltar sv. Frančiška Asiškega

južnega zidu, ki je povezan s samostanskim dvoriščem. Prvotni južni zid se je razprostiral od Svetišča do oltarja sv. Miklavža, najbližjega vhodu v cerkev. Na drugi strani pa so ostanki nekdanjega severnega zidu skriti v masivnih zidanih stebrih, ki ločujejo glavno ladjo od bočne. Zanimivo je, da so ob barokiziranju v XVII.stol. Frankopani frančiškanom ukazali zmernost, samo da adaptacija ne bi iznakazila izvirnost Svetišča.

① Oltar sv. Frančiška Asiškega je prvi v vrsti oltarjev v se-

verni (levi) ladji. Prvoten oltar je na tem mestu na začetku XVIII.stol. napravil baron Podsedla in Stubice Franjo Čikulini, cesarski svetovalec in naslovni škof mesta Skopja, ki je tudi pokopan pod oltarjem, o čemer priča napis nad kapitelom nasprotnega zidanega stebra. Prvoten oltar je že leta 1725 zamenjan z današnjim. Bočni oltarski skulpturi Sv. Paskala in Sv. Bernardinija Sijenskega sta iz istega časa. Obdelani rezbariji v lesu imitirata dragocen marmor. Slika Stigmatizacije sv. Frančiška je izdelana

leta 1891, izvirna pala s tega oltarja pa se hrani v samostanu.

② Kapela sv. Ane. Prvotno je kapelo na tem mestu, kot družinsko grobnico, dal zgraditi leta 1624 baron Stjepan della Rovere, tedanji fevdalni upravitelj Reke. O tem priča napis na plošči med oltarjem sv. Ane in prvotnim oltarjem sv. Frančiška. O tem, da so na tem mestu pokopani baron in njegova družina, priča napis na plošči na dnu oltarja, prav tako pa tudi napis na nasprotni strani, vgrajen v zidani steber, ki deli glavno in bočno ladjo. Ka-

pela je komaj dvajset let po izgradnji in- korporirana v enotno, levo cerkveno ladjo. Od izvirnega oltarja kapele je ohranjena slika Matere Božje in sv. Ane s člani družine della Rovere in z njihovimi svetniki za- vetniki: Sv. Štefan je baronov zavetnik, Sv. Ana je zavetnica ba- ronice, Sv. Ferdinand in Sv. Fridrik pa sta zavetnika baronovih sinov. Pod nogami da- rovalca je ključ mesta Reke. Avtor oltarske slike je Giovanni Pie- tro Telesphoro de Po- mis, Italijan, ki je de- lal v Gradcu, na gradu nadvojvode Ferdinanda. Ta tipični italijanski humanist se je razen s slikarstvom ukvarjal še z arhitekturo in z me- daljerstvom. V slikarstvu je sledil beneške maniriste. Celo stoletje po nastanku je de Pomisova slika vgrajena v sedanji rezbarski lesen oltar. Na bočnih oltarnih podstav- kih, ob tordiranih stebrih, sta v polni skulpturi prikazana Sv. Janez Kapistran in Sv. Bernardin.

③ **Kapela sv. Petra apostola.** Izvirno kapelo je dal na tem mestu leta 1531 zgraditi eden od večjih

Oltar sv. Ane

darovalcev samostanu, hrvaški vojskovodja Petar Kružić. Tudi ta kapela je, kot predhodna, ob ba- rokiziranju, opravljenem v prvi polovici XVII. stoletja, vgrajena v enotno levo bočno ladjo. Rez- barski oltar s sliko Kristus predaja ključe sv. Petru in s predelom, ki prikazuje Dušo v vicah, izhaja iz leta 1723. Bočni skulpturi, kot na vetru razigrani valovi draperije, predstavljata Sv. Pavla apostola in Sv. Jeronima. Oltar je napravljen z donacijo Petra de Denara, cesar- skega upravitelja bakarske luke in

Oltar sv. Petra apostola

Nagrobna plošča krškega kneza Nikola VI. Frankopana

svetovalca dvorske zbornice v Gradcu. Levo in desno v podnožju oltarja stojita nagrobni plošči Nikola VI. Frankopana Tržaškega, umrlega leta 1523 in njegove soproge Elizabete Petuhi de Gerse, umrle 1513. Vegetabilni okras in dupini na obrobju epitafa na plošči Nikola imajo izrazito renesančne značilnosti. V grobni kripti ob vznožju oltarja je pokopanih nekaj senjsko-modruških škofov (Smoljanović, Mariani, Agatić), kar jasno govori o pomembnosti Trsatskega

svetišča v tej Škofiji. V kripti kapele sv. Petra je, po nekaterih navedbah, glava Petra Kružiča, o čemer govori pogodba njegove sestre Jelene, ki je po njegovi smrti pod Klisom odkupila njegovo glavo in plačala zanjo Turkom sto ducatov.

④ **Kapela sv. Antona Padovanskega.** Dozidana je kot apsida bočni ladji leta 1691 iz fonda Franja Frankulina, podkapitana bakarske luke in grobniškega dvorca, ki je z donacijo zagotovil privilegiran pokop za svojo družino. Marmor-

ni oltar je postavljen leta 1761. Oltarska pala je pripisana Christophoru Taschiju, beneško vzgojenemu slikarju iz Bergama, ki je na začetku XVI. II. stoletja deloval v tej krajih in to na obeh straneh beneško-habsburške meje. Posebej je bil popularen med frančiškani od Trsata do Karlobaga. Znan je po slikah velikega formata, ki jih je slikal za trsatski samostan in za katedralo v Krku. Na pis na nagrobni plošči priča, da so v kripti kapele stoletja pokopavali trsatske frančiškane. Tako so tukaj tudi posmrtni ostanki obnovitelja Trsatskega svetišča in dozidave samostana, fra Franje Glavinića in trsatskega slikarja fra Serafina Schöna. Na njiju danes spominjata reliefni podobi, ki ju je leta 1989 izdelal reški kipar Zvonimir Kamenar.

5 Marmorni oltar sv. Mihovila stoji v glavni ladji, levo od triumfalnega loka

Kapela sv. Antona Padovanskega

Svetišča. To prvovrstno kamnoseško delo je izdelano na začetku XVIII. stoletja, s sredstvi, ki jih

Fra Franjo Glavinić in fra Serafin Schön, obnovitelji Trsatskega svetišča

je oporočno zapustil senjski škof Sebastijan Glavinić. Visoka obrtniška spretnost je vidna v komponiranju različnih vrst enobarvnega in večbarvnega marmorja. Posebej je lep miniaturni prikaz sv. Mihovila, ki ubija Sotono, v osrednjem medaljonu na antependiju. Palo z arhangelj Mihovilom, Gabrijelom, Rafaelom, malim Tobijem in pripadniki angelskih hierarhij s presveto Trojico na vrhu, je leta 1631 naslikal Švicar Serafin Schön. Ta slikar-frančiškan je prišel na Trsat okoli leta 1630, takoj po velikem požaru, ki je uničil samostan. Ker je v samostanu živel več let, mu je zapustil velik slikarski opus. Njegove slike lahko prepoznamo po gracilnih, maniristično podolgovatih svetlopoltih podobah v prozorni draperiji halj.

S posebno natančnostjo je slikar prikazal podobo sv. Mihovila, zaščitnika fra Mihovila Kumarja, tedanjega provinciala frančiškanske province Bosne – Hrvaške in začetnika grandiozne obnove samostana.

⑥ Poznogotski **triumfalni lok** je najpomembnejši ostanek arhitektonske plastike iz obdobja izgradnje frančiškanske cerkve in samostana v drugi polovici XV. stoletja. Oznanjenje v luneti nad triumfalnim lokom je leta 1714 s težko beneško paletto naslikal Cri-

stophero Tascha. V siceršnjo sceno Oznanjenja je inventivno vklopljen prizor prenosa Svete hiške. Kot donator je z napisom na posebni sliki pod Oznanjenjem napisan baron Franjo Ignacije Androcha. Kovano rešetko, ki zapira Svetišče, je leta 1707 doniral senjski škof Martin Brajković. Rešetka je razkošno okrašena z listnatim ornamentom in s figurami angelov, ki so aplicirani na podlagi v formi spirale. Delo je uvrščeno med najboljše tovrstne prikaze v celotnem hrvaškem baroku.

⑦ Cerkev je stoletja slovela kot najbolj privilegiran kraj pokopa v regiji. Za Frankopane je bila, seveda, rezervirana grobna kriptna pod samim Svetiščem. Ne smemo pozabiti, da je ta kraj tudi mesto prvotne, predfrančiškanske cerkve in same hiške Matere Božje, v času, ko je bila ta relikvija, po predaji, na Trsatu.

Grobna plošča je zelo poškodovana, zato je danes prekrita s preprogo, da bi se zaščitilo tisto, kar je od reliefa in napisa še ostalo. Tukaj počivajo od druge polovice XV. stoletja utemeljitelji samostana, Martin Frankopan s soprogo Dorotejo in nečakom Bartolom. Pokop Bartola je memoriran z napisom, zakonski par pa je prikazan na reliefu. Pod zakoncema je ščit s šestokrako zvezdo, starejšim gr-

Triumfalni lok svetišča z oltarjem sv. Mihovila na levi in sv. Katarine na desni strani

Križ na kovani rešetki, ki zapira vhod v svetišče

bom Frankopanov. Na tem mestu je bil v bronastem sarkofagu pokopan tudi Nikola IX. Frankopan, ki je umrl leta 1647 na Dunaju, nekaj časa pa je bil tudi hrvaški ban. Dinastija Frankopanov, ena od dveh največjih v hrvaški fevdalni zgodovini, je dolgo časa burila duhove hrvaškega naroda. Tako je s podzemljem Svetišča povezana

Josip Botteri Dini. Gotska vrata na desnem zidu Svetišča vodijo proti zakristiji.

⑧ Monumentalni marmorni **glavni oltar** je poklonil Svetišču leta 1692 brat tedanjega gvardijana, zagrebški sodnik Ivan Uzolin. Pripisuje se delavnici goriškega mojstra Giovannija Pacassija. V središču oltarja je kopija zname-

krajevna legenda o čudodelnem zlatem konju sv. Martina, od katerega frančiškani po potrebi jemljejo del po del, ki potem zopet zraste.

Sredi XX. stoletja je Svetišče tlakovano z zelenkastim marmorjem in okrašeno s ciklusom slik (Prenos Svete hiške, Svečano kronanje podobe Blažene Device Marije 8. septembra 1715, Zaobljuba Petra Kružića, Knez Nikola Frankopan pošilja misijo v Nazaret, Zdrava Zvezda morja). Izdelal jih je zagrebški slikar Vladimir Kirin. Okna Svetišča in cele cerkve je okrasil s svojimi vitraji 1993 in 1994 splitski slikar

Kovana rešetka iz leta 1707, enkratno delo hrvaške baročne umetnosti

nitega triptiha Marije Trsatske, katere original se danes hrani v samostanski zakladnici (glej v nadaljevanju). Slika je dopolnjena z zaobljubnimi darovi. V bočnih nišah sta polni skulpturi

sv. Frančiška in sv. Janeza. Z arhitektonsko in figuralno plastiko je še posebej bogato razčlenjena atika oltarja. Razkošje poudarja uporaba raznobarnega marmorja in marmornih inkrustacij. Z vgra-

↑ Čudodelna slika «Milostne Matere», darilo papeža Urbana V. Trsatskemu svetišču

↻ Glavni oltar bazilike s sliko «Milostne Matere»

⇒ Stigmatizacija sv. Frančiška na podboju svetišča

Prenos Svete hiške, slika v Svetišču

jenim marmorjem so izdelani mali figuralni prikazi Stigmatizacije sv. Frančiška na podboju in Matere Božje s Kristusom na antependiju. Dva obokana prehoda z lesenimi poslikanimi vrtnicami omogočata obhod okoli oltarja. Prostor izza

oltarja je služil za odlaganje zaobljubljenih darov.

⑨ Današnji marmorni, inkrustirani **oltar sv. Katarine**, desno od triumfalnega loka (gledano od glavnih vrat), je napravljen v XVII. stoletju. Bil je tretji v vrsti na tem

mestu, po gotskem in zgodnjebaročnem predhodniku. Kakor je zabeleženo na oltarju, ga je donirala Ana Sor-siana, rojena Petković. Oltar goriških mojstrov se samo po neka-terih detajlih razlikuje od nasproti stoječega oltarja sv. Mihovila, ki ima prav tako osrednjo palo s prikazom sv. Ka-tarine z mučenicami, znatno zgodnejšega nastanka. Naslikal jo je prav tako fra Serafin

Oltar sv. Katarine, pala sv. Katarine z mučenci

Vitraj v Svetišču

Schön. Aleksandrijska mučenica je prav tako prikazana na antependiju s tehniko inkrustacije.

⑩ V obhodu sledi rezbarski polikromirani **oltar sv. Janeza Nepomuka** na južnem zidu glavne ladje. Svetnik je prikazan znotraj baldahina, ki ga držijo angelčki. Obdan je s skulpturami frančiškanskih svetnikov; sv. Frančiška Solanskega in sv. Petra Alkantarskega ob straneh in sv. Paskala na oltarski atiki. Oltar je blagoslovljen leta 1727. Kakor tudi druge oltarje v cerkvi, je tudi ta izdelala delavnica kranjskega (slovenskega) porekla z južnotirolskim vplivom. Trsatski frančiškani so bili namreč v XVIII.

Oltar sv. Janeza Nepomuka

Prižnica iz leta 1726 in Križev pot, detajl

stoletju upravno vezani na Kranjsko. Delavnica je pustila številna dela na Trsatu, še posebej v dvajsetih letih XVIII.stoletja. Skladno s takratnim običajem so bili ti oltarji rezbarije v lesu in obarvani, tako da imitirajo okras večkrat dražjih marmornih, inkrustiranih oltarjev.

11 Prižnico je prav tako, kakor predhodni, pa tudi naslednji, oltar izdelala ista delavnica leta 1726. Košara je peterokotne oblike

in ima polne stranice poudarjene z balustri. V osrednji kartuši parapeta je izdelan Marijin monogram. Kompozicijo krona baldahin s polno skulpturo angela, ki igra na trobento. Vratnica, ki vodi do hodnika v samostanskem nadstropju, je reliefno okrašena, osrednji motiv pa je Kristusov monogram.

12 Oltar sv. Miklavža. Zaveznik pomorščakov se je v tej cerkvi častil že na začetku XVI.stoletja.

Notranjost cerkve Blažene Device Marije, Marije Trsatske

Oltar sv. Miklavža, zavetnika pomorščakov

Notranjost cerkve Marije Trsatske

V prvi polovici XVII. stoletja je oltar obnovo-
vljen. Pala sv. Miklavža
z zagovorniki, delo fra
Serafina Schöna, je iz leta
1631. Na knjigi, ki jo drži
svetnik, se je ohranil ori-
ginalni slikarjev podpis.
Sv. Bonaventura je prika-
zan v reliefu atike oltarja,
kako sedi na oblaku. Na
levem bočnem podstavku
je polna skulptura škofa,
na desnem pa je prikazan
sv. Anton Padovanski.
Križev pot na zidu cerkve,
naslikan s fresko tehniko
v šestdesetih letih XX.
stoletja, je delo Varaždin-

Veliko samostansko dvorišče Frančiškanskega samostana na Trsatu

Impresivni križni svodi Velikega samostanskega dvorišča

Freska v Velikem samostanskem dvorišču

ca Ivana Režeka. Klopi za vernike v glavni ladji so iz leta 1886, spovednice pa iz leta 1981. Samostan si lahko ogledamo z vstopom skozi mala vrata na južnem cerkvenem zidu, ki so med prižnico in oltarjem sv. Miklavža.

13) Veliko samostansko dvorišče. Na veliko samostansko dvorišče lahko pridemo skozi poseben vhod ob cerkvenem pročelju ali pa skozi bočna vrata, ki vodijo iz same cerkve. Samostansko dvorišče je izgrajeno v obdobju velikega barokiziranja ob koncu prve polovice XVII. stoletja. Zanimivo je, da ni bilo nikoli mišljeno kot del samostanske klavzure, ampak je narejeno in uporabljano kot odprti del samostana, kjer se lah-

ko romarji spočijejo, okrepijo in odčejajo. Masivni ometani zidani stebri in križni svodi dajejo splošen vtis kontinentalnega baroka. Cilindrična krona rezervoarja za vodo ("šterne") ima tako kot ostale kamnite arhitektonske plastike iz tega obdobja na Trsatu karakteristike manirističnega oblikovanja.

V obnovi po požaru leta 1629 je samostan z vrsto fresk, s prikazi iz življenja Matere Božje, okrasil Serafin Schön. Izvirne, zelo poškodovane freske, so v dveh pretiranih restavracijah v XIX. in XX. stoletju enostavno izginile. Kljub vsemu pa so še ohranjeni avtorjevi motivi in soodnos podob. Ciklus se začne z Oznanjenjem Marijinega rojstva ob zunanjem vhodu v predverje

zakristije. Po samostanskem dvorišču pridemo do prehoda, ki vodi do malega dvorišča, v katerem je nedavno urejena kapela v obliki zatrepas s prostorom za prižiganje sveč. Iz tega dvorišča vstopimo v kapelo zaobljubnih darov, kraj, ki ga vsi obišejo ob ogledu samostanskega sklopa.

⑭ Kapela zaobljubnih darov.

Kapela je edini popolnoma novi del samostanskega kompleksa, saj je zgrajena na začetku XX.stoletja. V njej vidimo različne predmete, od

Preddvorje Velikega samostanskega dvorišča

Kapela sveč

rezbarij iz lesa, do srebrnine, slik naivnega slikarstva, ki narativno opisujejo konkretne dogodke, prikazov ladij v neurju, gobelinov, odvrženih bergel in drugih stvari, s katerimi so prezentirana pričanja o čudežnih rešitvah in ozdravitvah po zagovoru Matere Božje Trsatske. Posebej se nas dotaknejo prikazi iz smrtnih nevarnosti čudežno rešenih otrok. Darila odražajo moč in mednarodni pomen Marijinega svetišča na Trsatu. Zbirka se neprestano spreminja in dopolnjuje z novimi darili. V kapeli dominira izvrstna gotška skulptura Marije Slunjske iz XV. stoletja, ki so jo frančiškani ob koncu XVI.stol. pred Turki skrili najprej v Senju, potem pa na Trsatu. Stoletja se je hranila v samem Sve-

Kapela zaobljubnih darov

tišču trsatske cerkve. Vse do druge polovice XX. stoletja je bila večina zaobljubnih darov razstavljena na zidu same cerkve.

15 Kapela sv. Frančiška Asiškega. Kapela je zamišljena in napravljena leta 1647 v okviru celotne grandiozne graditeljske prenove ob koncu prve polovice XVII.stoletja. Doniral jo je Matija Rakamarić.

Kapela stoji v vogalu Velikega samostanskega dvorišča, tik ob prehodu, ki vodi v dvorišče pred Kapelo zaobljubnih darov. Sedanji baročni oltarski retabl je izdelan leta 1724 in je delo frančiškanske rezbarske delavnice, ki je v tem času delovala na Trsatu. Osrednji

reliefni prikaz Stigmatizacije sv. Frančiška je okvirjen z bogatimi rezbarijami. Za to kapelo je ciklus Križevega pota naslikal Nenad Petronio iz Bakra. Krilom Velikega dvorišča sledi prodajalna spominkov, rožnih vencev in sveč ter vratarica notranjih samostanskih prostorov, ki je hkrati tudi informativna točka. V kotu je vhod v notranji prostor samostanske klavzure. Naprej lahko gremo po jugozahodnem krilu proti preddverju in proti izhodu iz samostana.

16 Predverje Velikega dvorišča (izhod). Predverje samostana je okrašeno s skulpturo Matere Božje ter z eno od izvirnih Schöno-

Kapela sv. Frančiška Asiškega iz leta 1647

Preddvorje Velikega samostanskega dvorišča z ohranjeno fresko S. Schöna

vih fresk iz prve polovice XVII.stol. Scena v luneti pod svodom nad vhodom na samostansko dvorišče prikazuje Mater Božjo Nebeško kraljico z Jezusom v naročju. Ob Materi Božji sta prikazana sv. Frančišek in sv. Mihovil. Freska je najdena slučajno pod ometom v času obnove samostana v šestdesetih letih XX. stoletja. Iz preddverja se izstopi na perivoj pred cerkvenim pročeljem.

Okolica samostana, Križev pot, Marijin peri-

Slika Marije Trsatske rešena iz požara v Klanjcu

Bogato okrašena zakristijska omara

voj, Pastoralni center "Avla Janeza Pavla II.", Trsatsko stopnišče, trsatska Gradina in druge zanimivosti, ki jih lahko vidimo na Trsatu, so opisane kasneje v tem besedilu.

⑪ **Zakristija** stoji ob Svetišču, njeno preddverje pa na mestu stare zakristije, v kateri sta dve veliki omari za liturgična oblačila in

Omarica za spisek svetih maš iz XVIII. stol.

Detajl kamnitega umivalnika v zakristiji

posodo. Omari sta datirani z napisi - leto 1661 in 1678. Mlajša omara ima lepo okrašene kovinske okove, starejša pa je še lepše okrašena z rezbarijami v lesu, z baročnimi formami in ornamentiranimi lesenami. Z razkošnimi intarzijami izstopa zakristijska omara za hranjenje monštrance in omarice za spisek svetih maš iz XVII. stoletja. Kamniti umivalnik v zakristiji je s svojimi stilskimi značilnostmi poznogotsko delo (glavice stebra,

profiliran tram, Kristusov monogram izklesan v gotici, trilobni zaključek okrašen z zobci). Plitko vklesana datacija (leto 1668) je dodana naknadno, verjetno pa govori o času njegove vgraditve v staro zakristijo. V novo zakristijo je premeščen sredi XX.stoletja.

Zakristijska omara za hranjenje monštranc

Baročni zvonik cerkve Marije Trsatske

FRANČIŠKANSKI SAMOSTAN V SLUŽBI TRSATSKEGA SVETIŠČA

Malo samostansko dvorišče je znotraj tako imenovane Samostanske klavzure t.j. prostora, kjer bivajo redovniki, predani svojemu posebnemu načinu življenja in posvečeni vzgoji mladeničev, ki prav na Trsatu preživljajo svoje prvo leto redovniškega življenja, obnavljajo t.im. noviciat. V ta del samostana lahko vstopimo samo v času, ko ne motimo dnevnega reda frančiškanov. Na malem dvorišču vidimo manjši vodni rezervoar, znatno so ožji tudi razponi lokov

in križnih obokov ter skupne dimenzije hodnika, kar omogoča intimnejše vzdušje kot pa na Velikem dvorišču, ki pravzaprav od vsega začetka ni bilo del samostanske klavzure. Neometani stebri zidani iz klesanega kamna dajejo Malemu dvorišču mediteransko noto.

Poletna jedilnica je še ena od samostanskih umetniških galerij. Posebej je zanimivo, da ta velik prostor še danes živi v polni, izvirni funkciji, čeprav so njeni zi-

Mali samostan Frančiškanskega samostana

Poslikan strop Poletne jedilnice

Poletna jedilnica, zakladnica dragocenih umetniških slik

Govorilnica za bralce in marmorni umivalnik

dovi in strop popolnoma prekriti z dragocenimi zidnimi in stropnimi slikami. Frančiškani so najprej naročili veliko platno s prikazom Mistične večerje sv. Družine, ki ga je izdelal leta 1640 fra Serafin Schön, takoj po izgraditvi tega dela samostana. Neobičajen ikonografski prikaz (redovniške jedilnice so se sicer konvencionalno okraševale z Zadnjo večerjo) je izdelal po naročilu tedanjega samostanskega gvardijana Franja Glavinića.

Celotno ostalo okrasje jedilnice je napravljeno po natanko izdelanem ikonografskem programu v občudovanja vrednem kratkem času na začetku XVIII.stoletja. Na zidu nasproti velikega platna s prikazom Mistične večerje je v številnih vrstah marmorja in marmornih vstavkov narejen monu-

Sv. Bonaventura, olje na platnu, delo Christophorja Tascha

Frankopanski grb, delo Christophorja Tascha

mentalni umivalnik z govorilnico za bralce. Marmorno os dopolnjuje bujen akantov okras ob strani in spretno izdelani leseni nosilci za brisače. Celotna konstrukcija spominja na baročen oltar in zavzema večji del zidu. Na trebušastem parapetu govorilnice je z inkrustracijo v toplih barvah izdelan simbol frančiškanskega reda. Na lesenih vratnicah govorilnice je naslikana Mati Božja z detetom. Delo se pripisuje Cristophorju Taschiju.

Ostali del zidu nad bočnimi vrati izpolnjujejo platna s prikazom habsburškega grba s ščitom, na katerem so inicialke cesarja Leopolda I. in frankopanskega grba z napisom posvečenim utemeljitelju samostana Martinu. Avtor teh in vseh ostalih platen na zidu je prav tako Tascha. Na vzdolžnem zidu proti notranjosti samostana

Zimska jedilnica, v kateri dominira baročna rezbarija Križa

je napravil velika platna priložnostne tematike, Čudežno pomnožitev kruha in Dež mane. Zanimivo je primerjati slikarska načina, ki sta označila obdobje barokiziranja

Fra Franjo Glavinić, zgodovinar, pisec in teolog

nja samostana, teatralnega Tascha in lirskega Schöna. Med okni na nasprotnem zidu je Tascha postavil olja na platnu s prikazom sv. Ljudevita, sv. Bonaventura in sv. Frančiška. Osrednja stropna slika je prav tako Taschijevo olje na platnu, kakor tudi obe bočni sliki. Glavna prikazuje Brezgrešno Devico, ki se ji klanjata sv. Frančišek Asiški in sv. Anton Padovanski. Manjše prikazujejo Jakobove sanje v Betelu in Mojzesa pred gorečim grmom. Slike so nameščene znotraj medaljona in uokvirjene s tabulatom z lesenim in poslikanim stropom. Tabulat je leta 1703 poslikal Josip Benedikt Stemberger. Tudi drugi deli samostana so v večji meri ohranili baročne značilnosti.

Zimska jedilnica je manjši in zelo enostavno urejen prostor. V njej dominira baročna lesena

rezbarija Križa iz prve polovice XVIII. stoletja. Mize in klopi z visokimi nasloni so v kontrastu z belino zidu in obokov. Izstopa imeniten del inventarja – baročni umivalnik iz črnega marmorja.

Sv. Pavel apostol, olje na platnu večjega formata, s konca XIX. stoletja, je delo učenca dunajske akademije A.Robleka, ki je bil, tako kakor drugi, ki so okraševali samostan, redovnik.

Tu je tudi portret sluga Božjega, kardinala in padovanskega škofa G. Barbadiga, ki ga je ob romanju k Mariji Trsatski leta 1709 prinesel njegov nečak, veronski škof Ivan Franjo Barbadigo, iniciator kronanja podobe Matere Božje in Jezusa na trsatskem triptihu leta

Črna Mati Božja

1715. Posebej je neobičajna t.im. Črna Mati Božja, Schönova slika, ki dokumentira videz glavnega oltarja cerkve v prvi polovici XVII. stoletja, torej pred izdelavo

Hodnik nad Velikim samostanskim dvoriščem, galerija umetnin

glavnega marmornega oltarja. V zimski jedilnici je tudi portret fra Franja Glavinića, zgodovinarja, pisca in teologa, samostanskega gvardijana in voditelja obnove samostana ob koncu prve polovice XVII. stoletja. Ob gvardijanu sta naslikana mitra in pastoral, znaka škofovske časti, ki jo je zvrnil. Nad dvoriščem, v obokanem hodniku starega dela samostana, iz katerega se vstopa v frančiškanske sobe, najdemo še eno galerijo umetnin. Številna od tukaj razstavljenih del so bila tudi na začetku namenjena temu prostoru. Med njimi baročna olja na platnu s prikazi frančiškanskih svetnikov, nastala v tridesetih letih XVIII.stoletja.

Naslikal jih je Valentin Metzinger, ki je živel v Ljubljani. Številna dela tega plodnega slikarja so ohranjena v Sloveniji pa tudi drugod po Hrvaški. Med novejšimi donacijami naj omenimo risbo znanega naivnega umetnika Ivana Lackovića Croate, ki je Trstasko svetišče in njegove romarje prikazal na svoj specifičen podravski način. Razstavljeno je tudi nekaj modelov ladij, izvrstna modelarska dela, kot na primer Viribus Unitis, poveljniška ladja Avstro-Ogrske mornarice iz 1. sv. vojne.

Ob baročni leseni rezbariji skulpture Brezgrešno spočetje se iz samostanskega hodnika vstopi v zakladnico, ki hrani bogastvo zaobljubljenih darov.

V njej se v posebnih mikroklimatskih pogojih predvsem hrani ikona, ki jo je, po tradiciji, podaril leta 1367 papež Urban V. Hrvat, ki jih je srečal na romanju, neutolažljive zaradi izgube hiške. Ikona je že v tem času slovela kot čudežna, saj jo je, tako se je verjelo, naslikal sam Sv. Luka. Sodobna stilska analiza ta triptih pripisuje severnojadranskemu, natančneje beneškemu kulturnemu krogu iz prve polovice XIV.stoletja.

Gotski stilske elementi (gotike) so jasno izraženi, grške črke pa so rezultat takrat običajnih konvencij v prikazih čudodelnih ikon. Ikonografska analiza podob bočnih strani triptiha usmerja na Frankopane, ki so verjetno nabavili ikono. Posebej sta danes razstavljeni zlati kroni, s katerima sta bila Mati Božja in mali Jezus na trsatskem poliptihu svečano okronana leta 1715 na iniciativo škofa Verona Barbadiga. Izdelava kron je financirana iz fonda Aleksandra Sforza, kanonika vatikanske bazilike sv. Petra. Potrebno je poudariti, da je to bil prvi tovrsten primer kronanja Podobe Matere Božje izven območja Italije. V prvi sobi zakladnice je še kopija trsatske ikone Matere Božje z detetom iz XVIII.stoletja.

Tu prav tako vidimo še donirane darove najuglednejših habsburških vladarjev: svečnik Leopolda I., dvoglavi zlat orel obdan z dragulji

Kopija trsatske ikone Matere Božje z Detetom z zlatima kronama

Hišna kapela

Karla V. in mašna oblačila iz zelnega žameta, ki ga je darovala Marija Terezija (frančiškani negujejo tradicijo, da ga je cesarica lastno-ročno izvezla). Po lepoti izstopa visokorenesančna srebrna skulptura Matere Božje z detetom iz leta 1597, ki je darilo zaobljube za ozdravitev Sigismunda Erdödyja, sina bana Tomaža Erdödyja in njegove soproge Ane Marije Ungnad. Pod Marijinimi nogami, ne smemo videti samo Marijinega biblijskega znaka, ampak je le ta imel takrat dodaten simboličen pomen zmage na Turki. Ban Tomaž je bil slavljen daleč po Evropi zaradi ključnega poraza, ki so ga 1593 doživeli Turki pri Sisku. Na visokem podnožju skulpture so izdolbeni grbi in po-

svetni zapis hvaležnih staršev. Skulpturo pripisujejo eni od augsburških zlatarskih delavnic.

Neobičajna je relikvija z napisi v bosančici, ki je darilo srbske despotke Barbare, rojene Frankopan, nečakinje utemeljitelja samostana. Ostalo srebro ima poreklo beneških in južnonemških delavnic. To so gotski, renesančni, baročni in klasicistični relikviariji, kelihi, pacifikali, procesuali

in drugi liturgični predmeti. V zakladnici je prikazan samo del tega blaga, v glavnem tisti, ki je povezan z znanimi darovalci. Pomembno mesto pripada edinemu znanemu ohranjenemu primerku molitvenika Raj Duše. Molitvenik, tiskan leta 1560 v Padovi, je nastal na področju Pokuplja, tedanjega frankopanskega ozemlja, zato je eden od najstarejših znanih primerkov knjige tiskane v hrvaščini na območju kontinentalne Hrvaške. Priredil ga je duhovnik Nikola Dešić, pripadal pa je Katarini Frankopan, soprogi Nikola Zrinskega Sigetskega. Tu se hrani svečani rokopis Historie Tersattane, dragocenega dela o zgodovini samostana, ki ga je napisal fra Fra-

njo Glavinić, prav tako tu najdemo tudi listine papeža Nikola V. iz leta 1453 in Martina Frankopana iz leta 1468.

V notranji hišni kapeli stavbe noviciata, je kot ozadje oltarju postavljena slika na lesu v bogatem rezbarskem okvirju z akantovimi listi. To kvalitetno delo se pripisuje Serafinu Schönu, prikazuje pa Mater Božjo, ki doji Jezusa ter podoba Janeza Krstnika in Sv. Elizabete.

Samostan ima bogato knjižnico in arhiv, saj je v njej potekala frančiškanska bogoslovna in filozofska šola. Velik del knjig in rokopisov je zgorelo v požaru samostana leta 1629. Gvardijan Franjo Glavinić,

ki je v času požara bival v samostanu, omenja pomembne rokopise in redke knjige iz različnih krajev Evrope, ki so takrat zgorele. Ne smemo tudi pozabiti, da so v samostan prihajale številne frančiškanske dragocenosti iz Bosne in delov Hrvaške, ki so jih osvajali Turki. Po tej katastrofi v samostanu ni zabeleženih večjih nezgod. Danes se razen dokumentov in samostanskih knjig tu hranijo tudi glasbene arhivarije. Samostanska knjižnica ima 17 inkunabul, knjig tiskanih do leta 1500. Ena od njih je napisana v hrvaščini, objavljena pa je bila v Benetkah leta 1495. Govorimo o znanem evangelistarju fra Bernardina Splitčana.

Procesija Križevega pota

Zakladnica

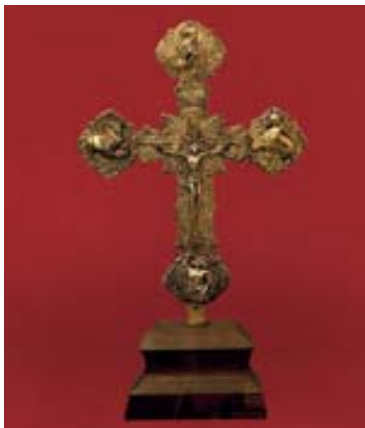
↻ *Ciborij, pozlačeno srebro, beneško delo iz XVIII. stol.*

⤴ *Relikviar Barbare Frankopan, domači mojster, XV. – XVI. stol.*

↵ *Monštranca, pozlačeno srebro, XVIII. stol.*

⤵ *Križ z jagnjetom, srebro*

⤴ *Križ Pacifikal, lito srebro*

↑ *Kelih, pozlačeno srebro, tehnika klepanja, XVII. stol.*

↗ *Kelih škofa Aleksandra Ignacija Mikulića, XVII. stol.*

⇒ *Srebrni kip Madone z Jezusom, zaobljubno darilo kneza Toma Erdödyja (1597)*

↓ *Zaobljubna krona senjskih uskokov iz leta 1615*

↘ *Obesek cesarja Karla V., neznani draguljar, leta 1536*

↪ *Monštranca*

↑ *Relikviar grofa Porcia, Benetke, leta 1636*

↩ *Unikatni molitvenik Raj Duše iz leta 1560 je pripadal Katarini Frankopan*

↓ *Evangelistar fra Bernardina Splitčana iz leta 1495, napisan v hrvaščini, tiskan v latinici*

Dragoceni zaobljubni darovi

Mašni plašč, darilo cesarice Marije Terezije, zeleni žamet izvezen s srebrom

Čudodelna ikona Marije Trsatske se hrani v samostanski zakladnici

Knjižnica

↪ *Papeževo pismo o proglasitvi Marijine cerkve za "manjšo baziliko"*

↪ *Papeževo pismo o ustanovitvi bratovščine Marije Trsatske*

↪ *Historia Tersattana, dragoceno delo o zgodovini samostana*

Marijin perivoj

DELI TRSATSKEGA SVETIŠČA POD VEDRIM NEBOM

Marijin perivoj in Kalvarija

Samostan si je vredno ogledati tudi z zunanje strani z obhodom Marijinega perivoja, ki je urejen nedavno. Stari del perivoja pred cerkvenim pročeljem je formiran v XIX.stoletju. Sprehod proti jugozahodu nas bo popeljal do zadnjih dveh kapel Trsatskega stopnišča. Ostale kapele se vrstijo ob cesti, ki vodi do Trsata. Več o Trsatskem stopnišču in celotnem ur-

banistično-arhitektonskem kompleksu bomo govorili v posebnem poglavju te monografije. Na novo urejen del perivoja obdaja samostanski kompleks z vzhoda, na območju nekdanjih vinogradov. Ta velik poseg je izveden v času gvardijana fra Serafina Sabola v zadnjem desetletju XX. stoletja.

Na tem mestu so ob cerkvenih praznikih evharistijska slavlja na odprtem. Zaradi svoje ugodne konfiguracije terena slovi ta prostor kot najboljši poletni oder v

mestu Reki. Naprej proti vzhodu v sklopu samostanske posesti je nedavno urejeno večje počivališče s klopmi in mizami za romarje. Na hribu Fortica nad Marijinim perivojem in samostanom je urejen Križev pot.

Ta, некоč opusteli hrib, so frančiškani pogozdili v zadnjih sto letih. Severovzhodno izza samostana je še danes nedotaknjeno ohranjen Dolac z zidanimi terasa-

Postaja Križevega pota

Križev pot, čas molitve in razmišljanja

Svetišče Matere Božje na Trsatu, cerkev in frančiškanski samostan

mi, kjer se goji zelenjava. Ta Dolac z zelenjavnim vrtom se omenja v stari legendi o prispetju hiške na Trsat. Z njim je povezana še ena zanimiva epizoda iz življenja samostana. Znan secesijski arhitekt, Slovenec, Jože Plečnik, si je pred

1. svetovno vojno zamislil razširitev cerkve, tako da bi se nad to kraško vrtačo napravilo novo svetišče s kupolo po vzoru na baziliko sv. Petra v Rimu. Plečnikova zamisel obnove je bila celo med manj drznimi, ki so se v tem času pojavljale. Realizacijo tega projekta

Križev pot

je ustavil avstro-ogrski prestolonaslednik Franc Ferdinand, ki je kot velik ljubitelj starin ocenil, da bi ta zamisel izničila spomeniški pomen Trsatskega svetišča.

Stopnišče Petra Kružića

Videz tega verskega in urbanistično-arhitektonskega spomenika je rezultat stoletnih dozidav in popravil. Stopnišče se začanja sredi Sušaka, dela mesta Reke, ki leži ob levi obali Rječine. Po tradiciji jih je leta 1531 na trasi že obstoječe poti zaobljube proti samostanu začel graditi hrvaški vojskovodja Petar Kružić. Kapele zaobljube, ki jo je dal zgraditi, stoji na sami planoti blizu frančiškanske cerkve.

Posvečena je sv. Miklavžu, zaščitniku pomorščakov, saj je Kružić v nenehnem bojevanju zoper Turke pogosto potoval po morju. Do nje pridemo po perivoju pred cerkvenim pročeljem po pešpoti tlakovani s kamniti ploščami. Na vrhu kapele je v koničastem poznogotskem loku z glagolsko pisavo vklesano leto 1531. Nekoliko dalje vidimo prehodno stebrišče v obliki slavloloka. V napisu znotraj stebrišča je zabeležen velik prispevek za dokončanje Trsatskega stopnišča, ki ga je v prvi polovici XVII. stoletja dal vojvoda Štajerske, Koroške in Kranjske in poveljnik Brinja, Franc Gabriel Aichelberg. Ob vznožju kapele je romarska pot presekana s cesto, vendar takoj, ko

Kapela Tolažnice žalostnih na začetku Trsatskih stopnic

jo prečkamo, se ponovno lahko nemoteno spuščamo vse do izhodišča stopnišča. Tradicionalno jih seveda moramo prehoditi v obratni smeri, tako da se vzpenjamo proti samostanu. Danes ga sestavlja več kot

petsto stopnic, ljudsko izročilo pa govori o tem, da “natančno število ni znano”. Začetek stopnic na Sušaku je označen z baročno kapelo v obliki slavoloka.

Na naporen romarski vzpon poziva relief Tolažnice žalostnih, Matere Božje z detetom v naročju. Nahaja se v niši atike uokvirjene z baročnimi volutami.

Na strmem vzponu pridemo do še dveh kapel, postavljenih kot

Kapela sv. Miklavža, zaobljubna kapela Petra Kružiča na Trsatskih stopnicah

Aichelbergovo stebrišče na Trsatski stopnicah

zaobljuba ugle-
dnikov. Posebno
doživetje je preho-
diti Trsatsko sto-
pnišče v procesiji
za Veliki šmaren.
Prav tako še danes
lahko vidimo staro
tradicijo pokore na
romanju, prema-
govanje stopnic na
kolenih.

Srednjeveški Trsatski grad

TRSAT, KRAJ IN GRAD

Središče Trsata

Nasproti vходу v cerkev Marije Trsatske je ob koncu XIX. stoletja zgrajena Hrvaška čitalnica na Trsatu. Projektiral jo je v obliki poznega historicizma domači graditelj Mate Glavan. Čitalnice so v tem času funkcionirale kot polivalentni kulturni centri hrvaškega preporodnega gibanja in kot sedež različnih društev.

Frankopanski trg ob zadnjem cerkvenem zidu je urbano sredi-

šče Trsata. Najbolje je, da gremo naprej po Ulici Petra Zrinskega, ki vodi proti dvorcu, trsatskemu gradu, na severozahodu.

Po poti srečujemo karakteristične enonadstropnice zgrajene v XIX. stoletju. Naselje se omeinja v Vinodolskem zakonu iz leta 1288 kot del sistema devetih vinodolskih občin z razvito avtonomijo.

Večja hiša z izrazitejšimi meščanskimi značilnostmi je pripa-

Trsat - kraj, grad, farna cerkev sv. Jurija in Svetišče Marije Trsatske

dala grofovski družini Nugent, zadnjim gospodarjem dvorca. Na nasprotni strani stoji baročno župnišče z ohranjenimi sledmi prejšnjih graditeljskih faz.

Trsatski dvorec, grad nad kanjonom Rječine

S srednjeveškim dvorcem so v glavnem gospodarili Frankopani, hrvaško plemstvo s poreklom z otoka Krka. Zaradi turških, pa tudi beneških groženj, so utrdbe dvorca ob koncu XVI. stoletja dodatno ojačane. Iz strahu pred turškimi vpadi so se v dvorcu v posebej urejeni zakladnici hranile samostanske dragocenosti. Dvorec je zapuščen po potresu sredi XVIII. stoletja.

V prvi polovici XIX. stoletja je dvorec za svoje zadnje počivališče izbral in ga v romantičnem klasicistično-bidermajerskem duhu obnovil avstrijski vojskovodja in grof Laval Nugent, ki je bil sicer iz Irske.

Njegova družina je odigrala pomembno vlogo v formiranju hrvaškega gibanja narodnega prepoda. Pod dvorcem stoji stara večkrat prezidana cerkev sv. Jurija, ki je bila stoletja in je še danes farna cerkev Trsata.

Z dvorca imamo lep pogled na reške četrti na vzpetinah, na Kalvarijo in Kozalo, sušaški del mestnega središča na levi strani Rječine, del središča same Reke,

na mestno пристanišče in na cel Kvarner, liburnijsko Istro na zahodu ter na otok Cres na jugu in Krk na jugovzhodu. Na severu so vidni ostanki nekdanjih mlinov v kanjonu Rječine.

Pristop k Svetišču Blažene Device Marije, Marije Trsatske

Iz mesta Reke boste Trsat dobro videli z Jelačičevega trga, Fiumare, Wenzlove in Ribarske ulice, torej s cele obale Mrtvega kanala, najbolj pa bo seveda opazen dvorec blizu samostana.

K Svetišču bi bilo najbolj pristopiti na tradicionalen romarski način, po Trsatskem stopnišču, ki se začne vzpenjati od sušaškega dela središča mesta.

Vendar, če niste pripravljeni na zelo naporen vzpon, se lahko z Reke peljete z mestnim avtobusom št. 1 in 1a (Cindričeva – Kumičićeva – Mihanovičeva – Šetalište J. Rakovca). Racionalno je obiskati Trsat z javnim prometom, potem pa se spustiti peš po stopnišču do mesta.

Na Trsat lahko pridete tudi s svojim vozilom z obvoznice preko vzhodnega vhoda v mesto (Reka vzhod – Kačjak – Ulica T. Stržića- Mihanovičeva ulica – Šet. J. Rakovca) in se tako izognete prometni gneči v središču mesta.

Na Veliki šmaren, 15. avgusta, je Trsat zaprt za motorni promet.

Trsatsko svetišče – «Hrvaški Nazaret», kraj zbiranja številnih romarjev, častilcev Marije Trsatske

ROMANJE NA MARIJIN TRSAT

V Trsatsko svetišče se je intenzivno romalo še preden so ga v XV. stoletju prevzeli frančiškani, saj je leta 1420 papež Martin V. odobril modruškemu pomožnemu škofu Blažu, da prevzame skrb za to Svetišče, leto dni pred tem pa je trsatskim romarjem podelil tudi posebne odpustke. Isti papež dopusti Martinu Frankopan, da frančiškonom zaupa skrb za Trsatsko svetišče in cerkev Matere Božje, zato ker "Kristusovi verniki tistih strani gojijo posebno pobožnost zaradi različnih čudežev, ki jih je v preteklosti storil vsemogočni Bog na prošnje predrage Device Marije". Število trsatskih romarjev je naraslo že v XIV. stoletju, po tem, ko je v Svetišču leta 1367 postavljena slika Marije Trsatske "kakor to dokazuje neprekinjena privlačnost, s katero ta kraj vpliva na narode različnih kraljevin i prekomorskih krajev, ki v javnih procesijah in v posameznih manjših skupinah prihajajo, da to potrdijo na različne načine". Ko je leta 1531 dal Petar Kružić zgraditi Trsatsko stopnišče,

je omogočil pristop Marijinemu Trsatu tudi tistim, ki so prihajali z morske strani (glavno pristanišče je bilo takrat prav ob ustju Rječine, pod Trsatom).

*Že 700 let na Trsat romajo
Tvoji pobožni verniki s Trsata,
mesta Reke in okolice, z Istre,
Kvarnerskih otokov in Primorja,
Gorani in Podgorani, živelj z Like
in Krbave, cele domovine Hrvaške
in sosednje Slovenije.
S tem narodom si delila
Vsako srečo in nesrečo,
Vsak poraz in zmago.
V dolgih stoletjih,
Ti si bila vedno
Uteha žalostnih,
Zatočišče grešnikov.*

Anton Tamarut (1932 -2000)

Kristusovi verniki v Trsatskem svetišču

Maševanje na odprtem v Marijinem perivoju

Reško-senjski nadškof Glavinić pravi leta 1647, da je prav Trsatsko stopnišče vplivalo na nov način čaščenja Marije Trsatske: “In da ne pozabim na spomin ene od pobožnosti, povem, da se lahko vidijo osebe različnih družbenih slojev, kako se pogosto, kleče na golih kolenih, vzpenjajo po tistih stopnicah, ki se začenjajo ob vznožju brega in se končujejo na njegovem vrhu”.

Glavinić, ki je desetletja bival na Trsatu, priča, da se tja “zli-va ves krščanski narod, ne samo iz bližnjih krajev, ampak tudi iz

daljnih alpskih predelov in drugih zelo oddaljenih dežel in med seboj tekmuje v zahvalnosti za sprejete milosti”.

Romarji “pobožno molijo in dajejo zaobljube, da bi jih uslišala Devica, ki je bila edinemu večnemu Potomcu, Vrhovnemu Vladarju, služkinja in mati” (Historia Tersattana, 1989, str. 77,99,130). Največji zamah je Marijin Trsat doživel po letu 1715, ko je bila okronana slika Marije Trsatske. Takrat je papež Klement XII. trsatskim romarjem podelil privilegij pohoda sedmim oltarjem

rimске bazilike sv. Petra z istimi odpustki. Kasneje so zgodovinske okoliščine pogojevale povečanja in zamiranja romanj na Trsat. Posebej se je to odrazilo, ko je Rječina kot meja ločila Trsat od Reke, Istre, nekaterih kvarnerskih otokov in dela Slovenije in v prvih desetletjih po drugi svetovni vojni, ko je bila proti romanju ideologija takrat vzpostavljenega političnega sistema.

Romarske privilegije sta posebej povečala papeža Pij IX. in Pij XI., ki je leta 1930 trsatsko cerkev počastil z naslovom manjše bazilike (basilica minor). Od uradnih romanj naj omenimo romanje frančiškanske mladine v aprilu, potem maja za praznik Marije Trsatske (10. maja, ko se praznuje prispetje Nazaretske hiške na Trsat), Materinski dan, Romanje pomorščakov, Karlovško romanje, junija romanje vernikov iz Grobinskega kraja, julija romanje Novega Zagreba, potem avgusta praznik Veliki šmaren (15. avgust), romanje vernikov iz zaledja Bakarskega zaliva, Bistriško romanje, septembra Mali šmaren (8. septembra), romanje Istranov,

vsesplošno zagrebško romanje, oktobra romanje Krške škofije in Reške nadškofije konec oktobra. Posebej naj še enkrat omenimo praznik Velikega šmarna, osrednjega praznika, ko je Trsat zaprt za promet, romarji iz vseh krajev pa preplavijo okolico. Praznik spremlja tradicionalni sejem in številne prireditve. Ob sobotah celo leto prihajajo na Trsat romarji iz osrednjega dela Hrvaške. Svojo pobožnost romarji izkazujejo v obrednem obhodu okoli oltarja Marije Trsatske. Številni se v meditaciji in molitvi zadržujejo ves dan v cerkvi in v kapeli zaobljubnih darov.

Procesija za praznik Velikega šmarna

Sveti Oče moli pred čudodelno sliko »Milostne Matere«

PAPEŽ JANEZ PAVEL II. NA TRSATU

Čeprav čas hitro teče, je še živ spomin na trenutke, ko je bil od 5. do 9. junija 2003 papež Janez Pavel II. tretjič na Hrvaškem. Reka mu je ponudila dobrodošlico, kasneje pa je od tod obiskal še Dubrovnik, Osijek in Zadar. Na Reki se je sveti oče povsem povezal z meščani. Noč, iz katere je posijala zora novega dne 8. junija, je na reški Delti prebedela množica vernikov v molitvi in pesmi. Dopoldne tega dne je na Delti papež služil sveto mašo in pogumno analiziral družbene in druge okolišči-

ne, v katerih danes živi družina na Hrvaškem in ponovil, da je "*družina prihodnost Cerkve in naroda*"! Svoje dobre želje in ljubezen do hrvaškega naroda je pretočil v vzklik: "*Bodite narod upanja!*" Tega binkoštnega prazničnega popoldneva je prispel tudi na Trsat in tako potrdil dejstvo, da je Trsat-sko svetišče spominski kraj Svete družine in zavetniško Svetišče hrvaških krščanskih družin. Zavedal se je svoje boleznin in onemoglosti zaradi starosti, zato je na Trsatu vzkliknil: "*Molite zame, dokler*

sem živ in molite, ko bom mrtev!" Ko se je vrnil v Rim, je enostavno označil svoj pohod na Trsat kot potrditev sebe, samo enega v dolgi vrsti trsatskih romarjev ter se poimenoval "*trsatski romar*".

Papež Janez Pavel II. je bil 8. junija 2003 v Svetišču Matere Božje na Trsatu, molil je pred sliko Marije Trsatske, vodil skupno molitev zbranih frančiškanov in Svetišču podaril posebej svečan rožni venec kot spomin na svoje romanje. Čeprav na Trsatu ni veliko govoril, je jasno označil, da smatra Trsatsko svetišče kot trajen navdih za družinski pastoral, saj je to Hrvaški Nazaret, svetišče Svete

družine. Zaradi tega dejstva je tudi prišel na Trsat, kar ga je z njim za vedno povežalo.

Janez Pavel II. bi naj prišel na Trsat že leta 1991, ko so ga v času priprav na proslavo 700. obletnice Trsatskega svetišča povabili škofje Reške metropolije v dogovoru s predsednikom takratne Škofovske konference, kardinalom Franjem Kuharičem, vendar je bila politična situacija v takratni Jugoslaviji takšna, da se papež ni mogel odzvati. Prav tako tega kraja ni obiskal ob svojem pohodu na Hrvaškem leta 1994 in 1998; naključje je hotelo, da ga mora sprejeti prav Reka kot gostiteljica in izhodišče za njegova

Sveti Oče v cerkvi Matere Božje Trsatske

nadaljnja potovanja v Osijek, Đakovo in Zadar.

Na Trsat in Trsatsko svetišče Matere Božje so papeža spominjala njegova romanja v Loreto, ki ga je večkrat obiskoval in zato dobro poznal zgodovino tega Svetišča, zgodovina tega Svetišča pa se ne more pojasniti brez Trsata. Loreto in Trsat sta, namreč, povezana z isto tradicijo o prenosu hiše Blažene Device Marije od Nazareta preko Trsata do Loreta. Loretska romanja Papežu niso dopuščala, da pozabi Trsat. Nasprotno, kaže, da so povečevala željo, da obiše in se ponovno vrne v to Marijino Svetišče, v ta Hrvaški Nazaret.

Papež Janez Pavel II. je obiskal Trsatsko svetišče leta 2003

S spoznavanjem tega dejstva lahko lažje razumemo, zakaj je na reški Delti začel svojo pridigo: *"Smo ob vznožju hriba, na katerem leži Trsatsko svetišče..."*. Težko je izgovoril to zanj težko besedo "trsatsko", za kar so ga zbrani verniki nagradili z aplavzom. S temi besedami ni označil samo lokacijo reške Delte, ampak je to bil uvod, da zbranim prenese svoje sporočilo o družini in poudari, da je Trsatsko svetišče trajen spomin na življenje Svete Družine v Nazaretu. Sveta Družina naj ostane trajen ideal krščanskim družinam, na ta ideal krščanske družine pa naj trsatske romarje vedno znova spominja Tr-

satsko svetišče. Papež je sam želel obiskati Trsat, kar je jasno povedal na svoji prvi splošni avdienci po povratku s tretjega pohoda iz Hrvaške v Rim, ko je rekel, da je obiskal Trsat kot romar, saj spoštuje to Svetišče, ki ohranja spomin, da se je, po pobožnem izročilu, na Trsatu *"zaustavila sveta Nazaretska hiša preden je prispela v Loreto"*.

Papež je prispel na Trsat na praznik Binškošči popoldne. Pričakale so ga mno-

Spomenik Svetemu Očetu pred Trsatskim svetiščem

žice na trgu pred cerkvijo in na prostoru za služenje svetih maš na odprtem v Marijinem perivoju. Da bi si papež lahko ogledal Marijin perivoj, kraj velikih liturgičnih proslav in romarskih zbiranj in da bi ga zbrani verniki lažje videli, je Papežev avtomobil zapeljal po polkrožni cesti pred Svetiščem. Ob vhodu v Svetišče sta ga pristrčno pozdravila takratni pokrajinski frančiškanski starešina, provincial fra Lucije Jagec in gvardijan in čuvaj Svetišča fra Matija Koren.

Ko je stopal v cerkvi proti oltarju, mu je gvardijan na kratko orisal zgodovino Trsatskega svetišča, pred oltarjem pa ga je svečano pozdravil in mu predal kot darilo delo *Raj duše* (1560) Katarine Frankopanske in faksimile izdaje zgodovine Trsatskega svetišča *Historia Tersattana*, prvotno objavljenega leta 1647, avtorja fra

Franja Glavinića. To sta najstarejša spisa o Trsatskem svetišču; drugi je zgodovina Svetišča, prvi pa je posebno pričevanje o tem, da je bilo Trsatsko svetišče izhodišče marijanske misli in bogate duhovnosti in pobožnosti, ki jo je širilo daleč naokrog. Papež verjetno zaradi številnih obvez ni prebral knjigi, vendar je s presenetljivim zanimanjem sprejel Litanije Marije Trsatske iz Raja duše, ki so za to priložnost prevedene v njegov materni jezik, zato lahko upravičeno sklepamo, da jih je molil in tako obnavljal spomine na svoje romanje na Trsat. Ko je Papež prišel pred oltar Marije Trsatske, je zahteval, naj se klečalo pomakne do samega Marijinega oltarja, potem pa je pokleknil na to klečalo pred podobo Marije Trsatske. Poglobil se je v tiho molitev in predano opazoval sliko Marije Trsatske. Pustil je, da ga slika impresionira,

potem pa je vodil pripravljeno skupno molitev in izrekel svoje tolmačenje prastare slike Marije Trsatske.

Glede na to, da je Papež v spodnjih poljih poliptiha opazil apostolske podobe in lik diakona, morda sv. Štefana Prvomučenca, ga je prešinila zamisel, da podobo Marije Trsatske pravzaprav označi kot podobo Matere Cerkve. Po teh besedah Papeža je potrebno ob vseh ostalih naslovih, ki jih je preteklost povezovala s podobo Marije Trsatske, v Trsatskem svetišču poudarjati prav Marijino dostojanstvo Matere Cerkve. Papež je napravil še eno gesto na svojem romanju, namreč, daroval je Sveti rožni venec in ga pospremil z že citiranimi besedami: *“Molite zame, dokler sem živ, pa tudi potem, ko bom umrl.”* Bil je molivec in voditelj skupne molitve vseh prisotnih, hkrati pa je prosil tudi za molitev zase.

S tem svojim romanjem se je Papež vključil tudi v proslavo 550. obletnice frančiškanskega služenja Svetišču Trsatske Marije. V svojem pozdravnem govoru je trsatski gvardijan skromno omenil, da frančiškani služijo Svetišču pet stoletij in pol. Zaradi tega dolgotrajnega služenja Materi Božji Trsatski je Papež očitno želel nagraditi navzoče frančiškane, kar

je storil na enostaven in očetovski način. Dopustil je, da mu pristopijo vsi prisotni frančiškani, ki jih je bilo okoli petdeset in jih sprejel kot kakšne cerkvene ali družbene dostojanstvenike ter se ni oziral na njihova leta, niti na njihove službe. To je bil očitni znak priznanja in odobravanja za pet stoletij in pol zveste službe številnih frančiškanov v Trsatskem svetišču. Želel je opogumiti mlade frančiškane, ki so bili v večini na tem svečanem pozdravljanju, naj nadaljujejo s službo svojih prednikov.

Po obisku Svetega očeta Trsatskemu svetišču se je Trsatsko svetišče uvrstilo v številna marijanska svetišča, ki jih je obiskal Papež in dobilo novo nalogo: radost in zadovoljstvo zaradi tega obiska je potrebno pretočiti v elan, ki bo oživil iniciative, ki jih je ob svojem obisku naznačil Janez Pavel II. Trsatsko svetišče je odslej privlačnejše romarjem, saj mnogi od njih želijo slediti Papeža kot trsatskega romarja.

Ampak to ni vse, na Trsatu je potrebno slediti tudi Papežu kot molivcu, pa tudi Papežu, ki je izrecno rekel v svojem govoru na generalni avdienci po vrnitvi s Hrvaške – da daje krščanske družine na Hrvaškem in po svetu pod *“posebno zaščito svete Nazaretske družine”*.

Trsatsko svetišče kot Hrvaški Nazaret mora zavestno in organizirano sprejeti nalogo populariziranja pastoralne družine in to ne samo z govorom, ampak tudi z ustrezno ureditvijo svoje celotne pastoralne ponudbe. Danes tega ne zmorejo več trsatski frančiškani sami; potrebna jim je pomoč tako vernikov laikov kot tudi vseh, ki imajo radi Trsatsko svetišče. Če bodo frančiškani združili svoje moči z verniki laiki, bo Papeževo romanje na Trsat začetek novega obdobja v zgodovini Trsatskega svetišča, izhodišče tega pa je naznačil Janez Pavel II. sam s svojim prihodom v Svetišče Marije Trsatske. Razumljivo je, da je Papež

pustil s svojim romanjem na Trsat neizbrisno sled. Spomenik pred Trsatskim svetiščem ga združuje z vsemi skupinami trsatskih romanjev, nedavno dokončana Avla papeža Janeza Pavla II. pa postaja pastoralni center, v katerem bo za vedno živo njegovo sporočilo, še posebej tisto, ki ga je oznanil v svojih treh pohodih na Hrvaškem. Še več, po njegovem nauku želi biti ta pastoralni center Trsatskega svetišča kraj, odkoder bo odmeval socialni nauk pokojnega Papeža in kjer se bo ustvarjala nova podoba kristjana na teh prostorih, občutljivega za družbene probleme in pripravljenega na to, da jih rešuje z visoko krščansko odgovornostjo.

Avla papeža Janeza Pavla II. – Pastoralni center

TURISTIČNA OBVESTILA

Svetišče Matere Božje Trsatske, Frančiškanski samostan,
Frankopanski trg 12.tel. 051 / 45 29 00

*Papež Janez Pavel II.,
delo kiparja Anteja Jurkića*

KAZALO

<i>Marijin Trsat.</i>	<i>4</i>
<i>Svetišče Blažene Device Marije, Marije Trsatske</i>	<i>7</i>
<i>Poskus zgodovinske rekonstrukcije začetkov trsatskega svetišča.</i>	<i>9</i>
<i>Pročelje cerkve in samostana</i>	<i>11</i>
<i>Notranjost cerkve.</i>	<i>13</i>
<i>Frančiškanski samostan v službi Trsatskega svetišča</i>	<i>39</i>
<i>Deli trsatskega svetišča pod vedrim nebom.</i>	<i>55</i>
<i>Trsat, kraj in grad.</i>	<i>59</i>
<i>Romanje na Marijin Trsat.</i>	<i>63</i>
<i>Papež Janez Pavel II. na Trsatu.</i>	<i>66</i>